



■ Ἐπὶ τῇ ἱερᾷ κοιμήσει αὐτοῦ: † 23ῆ Ἰουνίου 1444

## Ὁ Ἅγιος Μᾶρκος ὁ Εὐγενικός\*

Ὁ σωτὴρ τῆς μεγαλονήσου Κρήτης



Τοῦ κ. Μαρίου Πηλαβάκη, Βυζαντινολόγου,  
Δρ. Πανεπιστημίου τοῦ Λονδίνου

**Ἐ**ΧΜΕΙΟΝ ἀντιλεγόμενον ὁ Ἅγιος Μᾶρκος, ὁ πράγματι Εὐγενικός, διὰ τοὺς οἰκουμενιστὰς καὶ παποφίλους Ὁρθοδόξους καὶ οὐνίτας. Ἄλλὰ

*«μόνος τῶν ἐφ' ἡμῶν ἀρχιερεὺς ἀληθῆς καὶ μόνος ἠγωνισμένος ὑπὲρ τῆς τῶν Πατέρων δόξης καὶ μόνος ἐν τῇ καλῇ ἐνστάσει διαμεμενηκῶς καὶ τῆς πεπτωκόσι τῆς ἐπαινετῆς μεταβολῆς γενόμενος αἴτιος».*

*(Ἁγ. Γενναδίου Σχολαρίου, Ἄπαντα, III, σ. 1168 II, σ. 493).*

Μὲ τὴν βοήθεια τοῦ Ἁγίου μας, θὰ παρουσιάσωμεν, ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς ἑορτῆς του, μίαν ἄγνωστον εἰς τοὺς πολλοὺς δρᾶσιν του εἰς τὴν μεγαλόνησον Κρήτην. Τὰ στοιχεῖα, ποὺ θὰ παρουσιασθοῦν, ἀντλοῦνται ἀπὸ βενετικὰς πηγὰς καὶ ὡς ἐκ τούτου δὲν τίθεται θέμα ἀξιοπιστίας.

Δὲν θὰ εἶναι τολμηρὸν νὰ γραφῇ μὲ μεγάλα γράμματα, ὅτι ὁ Ἅγιος Μᾶρκος ὁ Εὐγενικός ἐθωράκισε μὲ τὰ σοφὰ συγγράμματά του τὸν καταπιεζόμενον καὶ χωρὶς οὐσιαστικὰ ποιμένα μαρτυρικὸν λαὸν τῆς ἱστορικῆς Κρήτης.

Οἱ Βενετοὶ μετὰ τὴν ψευδένωσιν Φερράρας - Φλωρεντίας προσεπάθησαν, μέσῳ τῶν Ἑλληνικῆς καταγωγῆς Λατίνων Πατριαρχῶν



λετοῦν μυστικῶς αὐτὰ τὰ αἰσχρὰ συγγράμματα (τοῦ Μάρκου) καὶ μὲ τέτοιας διδασκαλίας διδάσκουν τὰς συζύγους των καὶ τοὺς υἱοὺς των, ἐξαπλώνοντες μὲ αὐτὸν τὸν τρόπον μίαν τόσοσ ἐπικίνδυνον καὶ στασιαστικὴν αἴρεσιν».

Ἐν συνεχείᾳ ἀναφέρει ὅτι

«ὁ ἐκλαμπρότατος Καρδινάλιος Βησσαρίων (ὡς Λατίνος Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως, ποὺ εἶχε τὴν Βενετοκρατούμενην Κρήτην ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν του)... ἀνάμεσα εἰς τὰς σπανίας προσφορὰς του (εἰς τὴν Κρήτην) μοναδικὴ ὑπῆρξεν ἐκείνη τοῦ Κολλεγίου Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας καὶ Ἱεροκηρύκων, ποὺ ὁ ἴδιος ἴδρυσεν (μετὰ τὴν ψευδοσύνοδον Φερράρας - Φλωρεντίας), διὰ νὰ γαλουχήσῃ μὲ τὸ ὀρθὸν δόγμα ὅσους γνωρίζουν τὸ ἑλληνικὸν τυπικὸν (δηλ. τοὺς οὐνίτας), πρᾶγμα τὸ ὁποῖον θὰ μπορούσε νὰ ἄρῃ τὸ σχίσμα καὶ νὰ ἐπιβάλλῃ τὴν λατινικὴν πίστιν, ἀπηγόρευσε δὲ μὲ αὐστηρὰς ποινὰς τὴν χρῆσιν βιβλίων σχετικῶν μὲ τὸ σχίσμα (δηλ. τὰ συγγράμματα τοῦ Μάρκου)».

Ὅπως δύναται κανεὶς νὰ διαπιστώσῃ, ἕνα αἰῶνα μετὰ τὴν εἰς Κύριον ἐκδημίαν του, ὁ ἱερώτατος Μᾶρκος, ὡς ἄλλος Ἅγιος Σπυρίδων, παραμένει ὁ φόβος καὶ ὁ τρόμος τῶν Λατίνων, ἀλλὰ καὶ ὁ θερμὸς καὶ ζωντανὸς πρόμαχος καὶ ὑπερασπιστὴς τῆς πατρῴας πίστεως εἰς τὴν πολυπάθον μεγαλόνησον.

\* \* \*

**ΤΑ ΔΕΙΝΑ** ὅμως τῶν αἰρετικῶν καὶ ἀποικιοκρατῶν Λατίνων δὲν τελειώνουν ἐδῶ, ἀλλὰ, ὡς θὰ ἴδωμεν, συνεχίζονται.

Οὕτως, ἕτερος Βενετὸς διοικητὴς, ὁ Γενικὸς Προνοητὴς Κρήτης Ἀλβίσε Γκριμάνι εἰς ἔκθεσίν του (23 Δεκεμβρίου 1585, 141 ἔτη δηλαδὴ ἀπὸ τὴν ὀσιακὴν κοίμησιν τοῦ ἄτλαντος τῆς Ὁρθοδοξίας), ἀναφέρει μεταξὺ ἄλλων καὶ τὰ ἐξῆς:

«Συμφώνως μὲ τοὺς Ἕλληνας, ὁ Πατριάρχης (Κωνσταντινουπόλεως) εἶναι ὁ ἀληθινὸς ἀρχηγὸς τῆς Ἐκκλησίας καὶ ὁ ἰδικὸς μας Πάπας εἶναι αἰρετικὸς μαζί μὲ ὅλους τοὺς Φράγκους. Δραττόμενος τῆς εὐκαιρίας, πρέπει νὰ διηγηθῶ εἰς τὴν Γαληνότητά σας, ἕνα περιστατικόν, ποὺ

ἔλαβε χώραν εἰς τὰ Χανιά, ὀλίγον πρὶν τὴν ἀποχώρησίν μου, δηλαδὴ ὅτι εἰς ἐκείνην τὴν πόλιν ἀνεκηρύχθη ἅγιος ἓνας Μᾶρκος Ἐφέσιος, ὁ ὁποῖος ἔλαβε μέρος εἰς τὴν σύνοδον τῆς Φλωρεντίας μὲ τὸν αὐτοκράτορα καὶ Πατριάρχην τῆς Κωνσταντινουπόλεως, εἰς τὴν ὁποίαν ἡ Ἑλληνικὴ Ἐκκλησία ἀντεστάθη εἰς τὴν Λατινικὴν μὲ τὴν ἐξουσίαν αὐτοῦ τοῦ Πατριάρχου καὶ τοῦ Αὐτοκράτορος ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῶν πολέμων, ποὺ ὑπῆρχε (σ.γ. ἡ πληροφορία αὐτὴ εἶναι λανθασμένη). Αὐτὸς ὁ Μᾶρκος, φεύγων ἀπὸ τὴν σύνοδον, ἐπέστρεψεν εἰς τὴν Ἑλλάδα ὠργισμένος, ἐπειδὴ ὁ Πάπας ἔκανε Καρδινάλιον ἓνα ἄλλον ἐπίσκοπον συναγωνιστὴν του (σ.σ. καὶ αὐτὴ ἡ πληροφορία εἶναι λανθασμένη!). Δι' αὐτὸν τὸν λόγον (δηλ. ποὺ δὲν τὸν ἔκανε καρδινάλιον ὁ Πάπας!) ἐπροξένησε πολλὰ δεινὰ εἰς τὸν Πάπαν καὶ τὴν Ῥωμαϊκὴν Ἐκκλησίαν, γράφων (ἐπιστολάς) εἰς διάφορα μέρη. Αὐτὸ ἔγινεν αἰτία μεγάλου σχίσματος καὶ ἀναταράξεως τῶν ἱερῶν νόμων. Αὐτὸ ἐν συνεχεῖᾳ ὠδήγησεν εἰς αὐξήσιν τῆς Τουρκικῆς δυνάμεως, ποὺ σίγουρα δὲν προώθησε τὴν συνοχὴν τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν Λατίνων καὶ ἔγινεν αἰτία διχασμοῦ, ποὺ διαρκεῖ ἕως σήμερα. Ἔχοντας, προσφάτως, εὔρεθῆ κάποιαι ἐπιστολαί του, ποὺ ὠμιλοῦσαν πολὺ ἄσχημα διὰ τὸν Πάπαν καὶ τὴν Ῥωμαϊκὴν Ἐκκλησίαν, οἱ ἐπιφανεῖς Χανιωῖται ἔκριναν ὀρθὸν νὰ τὸν ἀνακηρύξουν ἅγιον, χωρὶς ὅμως θόρυβον».

\* \* \*

**ΑΥΤΗ** ἦτο ἡ τεραστία καὶ ἀνεκτίμητος προσφορὰ τοῦ Ἁγίου Μάρκου Ἐφέσου τοῦ Εὐγενικοῦ εἰς τὴν μεγαλόνησον Κρήτην. Ὁ Ἅγιος Ἀπόστολος Τίτος, ὡς πρῶτος ἐπίσκοπος, ἔστερέωσε τὴν πίστιν ἐκεῖ, ὁ δὲ Ἅγιος Ὁμολογητὴς Μᾶρκος διέσωσε τὴν κινδυνεύουσαν πίστιν εἰς καιροὺς λίαν χαλεποὺς καὶ κατήσχυνε τοὺς αἰρετικωτάτους Λατίνους.

Εἶναι, λοιπόν, καιρὸς οἱ εὐσεβεῖς Κρητικοὶ καλόγεροι καὶ ὁ γενναῖος καὶ εὐσεβὴς λαὸς τῆς μεγαλονήσου νὰ τιμῆσουν δεόντως τὸν Ἅγιον, ἀνεγείροντες ναοὺς καὶ μονὰς καὶ μνημεῖα εἰς μνήμην του.

Υ.Γ. Τὰ Βενετικὰ ἔγγραφα ἐξέδωσε διὰ πρώτην φορὰν ὁ χαλκέντερος καθηγητὴς Ζαχαρίας Ν. Τσιρπανλῆς εἰς τὴν διδακτορικὴν του

διατριβήν: «Τὸ κληροδότημα τοῦ Καρδινάλιου Βησσαρίωνος γιὰ τοὺς φιλενωτικοὺς τῆς Βενετοκρατούμενης Κρήτης». Θεσσαλονίκη 1967, σσ. 304, 305, 317.



---

(\*) Ἐφημερ. «**Ὁρθόδοξος Τύπος**», ἀριθ 1674/26.1.2007, σελ. 3 καὶ 4. Ἐπιμέλ. ἡμετ.